Beste meester / juf,

Binnenkort gaat uw klas op expeditie naar de Zandmotor ! In deze brief geven wij informatie om goed voorbereid op reis te gaan. Het belangrijkste om te vermelden is om het weer goed in de gaten te houden. Wij hebben géén binnenruimte en uw leerlingen krijgen géén 'gewone' rondleiding. Expeditie Doggerland is een buitenbeleving. **Neem dus een jas mee !**

We gaan op reis..
Tijdens onze expedities gaan we terug in de tijd. Elke meter die we zetten is 100 jaar. Elke 100 meter is 10.000 jaar en na 1 kilometer zijn we 100.000 jaar terug in de tijd! Welkom in de ijstijd. Een tijd waarin je van Nederland naar Engeland kon lopen!

Wat gaan we dan daar doen?
We ontmoeten bewoners van Doggerland (Neanderthaelers en oer-mensen) waarvan wij meerdere vuistbijlen, spitsen en krabbers hebben gevonden. Wat hebben Neanderthaelers en de oer-mensen *(ofwijl: Moderne Mensen*) nou eigenlijk met elkaar te maken ?

Waar is het precies?
Onze expedities vinden plaats vlakbij de Zandmotor op Strandslag 2. Het ophaal en breng punt is "**Machiel Vrijenhoeklaan 333**" bij de keerlus (ingang Roompot) zie hieronder de Rode Pinpoint. Dit geld voor de Cultuurmenu bus. Ouders of begeleiders kunnen hier ook gratis parkeren:

Komt uw klas met het OV? Ga dan naar de eindhalte bus 23,24,26 op Kijkduin, vanaf daar lopen wij via het zandmotorpad. Laat ons dit direct weten ! **Komt uw klas met de fiets?** Fiets dan direct door naar: "Fietsenstalling Strandslag 2" (coördinaten: 52°03'40.2"N 4°12'27.9"E) of link: https://maps.app.goo.gl/syHkrsnimgvtrwkHA

Waarom gaan we daarheen?
Het zand op de Zandmotor werd opgezogen van de bodem van de Noordzee. Op de zandmotor worden allerlei botten en stenen gevonden. Er wordt zoveel gevonden dat er zelfs een boek over is geschreven! Een opvallende vondst van de Zandmotor is een stuk vuursteen, nog voorzien van **berkenteer** en is wel zo'n 50.000 jaar oud! Wat is berkenteer? Waar werd dit voor gebruikt? En door wie? Waarom? Werd ermee gejaagd? Waarop?

Graag maken we u erop attent dat het gaat om een **buiten activiteit!** Check dus de weersomstandigheden van te voren en bespreek dit met uw leerlingen. Het lijkt misschien een klein briesje maar op het strand kan het flink waaien! Neem dus een **windjack /regenjack** mee. Indien er sprake is van een **gevaarlijke weervoorspelling (storm)** kijken wij of het mogelijk is om de activiteit te verplaatsen. In dat geval nemen wij contact met Cultuurmenu & de maatschappij.

Naast een aanwezige docent, meester of juf, vragen wij van u extra begeleiding op locatie
Groep 7/8: 2 begeleiders; Groep 5/6: 4 begeleiders; Groep 3/4 minimaal 4. Groep 1/2 minimaal 6!
Telefoons zijn bij ons niet toegestaan. Wij wensen u een avontuurlijke expeditie!

Wilt u 'samen op expeditie' klassikaal voorbereiden?
Dan volgen hier een aantal voorbeelden met opdrachten per niveau:

Groep 7/8 Neanderthealers
Lang geleden, toen de zeespiegel veel lager was dan nu, kon je van Nederland naar Engeland lopen. Dat land noemen wij 'Doggerland'. Daar leefden toen jagers en verzamelaars, die op dieren 'jaagden' en allerlei eten 'verzamelden'. Dit waren 'neanderthaelers'. De neandertheaeler wordt ook wel de meest succesvolle bewoner van doggerland genoemd. Waarom wordt hij zo genoemd?

Het belangrijkste bij Groep 7/8 is het uitbreiden van de kennis over de Neanderthaelers. Over de Neanderthaeler Krijn en het verschil tussen neanderthaelers en de moderne mens. Mensen en Neanderthaelers zijn namelijk samengesmolten tot 1 soort: 5% neanderthaeler-DNA in ons bloed! De neanderthaelers konden óók vuur maken, hadden óók begrafenisrituelen, en konden praten! Maar er was een anatomisch verschil. Dat betekent dat Mensen en Neanderthaelers een andere bot opbouw hebben. Een ander soort skelet. Daarnaast had de homo sapiens een tamme wolf bij zich! Een tamme wolf? Ja: een wolf. Dit is het begin van iets wat wij nu kennen als 'huisdieren'.

- Opdracht 1) Wie heeft er hier een huisdier? Laat leerlingen over hun huisdier vertellen. Optioneel: organiseer een 'huisdieren' dag indien mogelijk. Wie heeft er wel eens huisdier verloren? Hoe ging dat. Hoe heb je dat ervaren? Wat voor gevoel had je hierbij?
- Opdracht 2) Behandel het gevaar en 'het nut' vuur. Wat kan je met vuur? Hoe maak je eigenlijk vuur zonder aansteker? Waarom wil je vuur maken? Wat vind jij belangrijk als je op reis gaat? Speel het spel: ik ga op reis en ik neem mee.
- Opdracht 3) Om in het wild te kunnen overleven moet je goed de omgeving in de gaten kunnen houden. Maak een plattegrond van het schoolplein op basis van Geluid en Geur.

Groep 5/6 Jagers
Lang geleden, toen de zeespiegel veel lager was dan nu, kon je van Nederland naar Engeland lopen. Het land ertussen noemen wij 'Doggerland'. Daar leefden toen jagers en verzamelaars, die op dieren 'jaagden' en allerlei eten 'verzamelden'. Bij verzamelen kan je denken aan allerlei vruchten zoals bramen en bessen, maar ook aan zaadjes van bloemen, noten en paddestoelen. Omdat er allerlei rivieren samenkwamen in Doggerland groeide er veel planten, en daarom ook veel dieren. Waaronder mammoeten, oerossen, reuzenherten, bevers en daar werd flink op gejaagd!

Het belangrijkste bij Groep 5/6 is het uitbreiden van de kennis over 'jagers en verzamelaars'. Wat verzamelen zij? Waar jagen zij op & hoe deden ze dat? We vinden handbijlen, schrapers, vuursteen, maar ook pijlpunten. Zelfs een steen met berkenpek erop! Wat en waarom werd die gebruikt ?

- Opdracht 1; om in het wild te kunnen overleven moet je goed de omgeving kennen. Maak in twee of drietallen een plattegrond van het schoolplein op basis van Geluid en Geur.
- Opdracht 2: laat leerlingen een eigen bandana te laten maken met je naam erop.
- Optioneel: Speel het spel: ik ga op reis en ik neem mee.

Groep 3/4 Verzamelaars

"Lang geleden, voordat wij er waren, voordat opa en oma er was, voordat de opa van de opa, en de oma van de oma er was, leefden er al mensen. Deze oer-mensen leefden niet in huizen. Maar trokken rond op zoek naar eten. Deze groep oer-mensen 'jaagden' op dieren en 'verzamelden' voedsel. Wij noemen deze mensen "jagers & verzamelaars".

Het belangrijkste bij Groep 3/4 is de kennis van de term 'jagers en verzamelaars'. Onze voorlopers van mensen hadden een 'jager&verzamelaar-cultuur'. Wie heeft er hier een verzameling?

- Opdrach 1; neem je eigen verzameling mee naar school, en laat deze aan elkaar zien.

Uit onderzoek blijkt dat onze voorlopers een zeer gevarieerd dieet hadden van zaden, noten, pitten, vruchten en paddestoelen …." Goede kennis van planten was erg belangrijk. Het is een kwestie van leven en dood. Dingen herkennen en 'verzamelen' is dus ontzettend belangrijk. Welke zaden / noten / pitten ken jij die eetbaar zijn? Welke vruchten ken jij die je kan eten in de natuur om je heen? Onze voorlopers jaagden ook op dieren die we nu niet meer kennen zoals mammoeten en reuzenherten. Welke dieren lijken daar op? Dieren doen ook aan jagen en verzamelen. Sommige dieren jagen en begraven zelfs hun eten voor later! Weet jij welke dieren dat zijn?

- Opdracht 2: laat leerlingen een eigen bandana te laten maken met je naam erop.

- Optioneel: Speel het spel: ik ga op reis en ik neem mee.

Groep 1/2 Niksmoeten

Je hebt voeten, je maakt afdrukken. Je laat sporen achter. Iedereen laat sporen achter. Dieren laten ook sporen achter. Kleine dieren laten kleine sporen achter, grote dieren laten grote sporen achter.

Het belangrijkste bij groep 1 en 2 is een leuk dagje strand onder begeleiding, met de toiletten op steenworp afstand. Onze les gaat over dat lang geleden liepen er hier hele grote dieren liepen die hele grote 'sporen' achterlieten… Sporen zoeken en sporen maken is het thema en hoofdactiviteit van de dag.

- voorbeeld activiteit is om je eigen 'voet' te tekenen, in te kleuren en te versieren! Knip de voetafdruk uit en maak een voetstappen-pad, waarmee je in de klas een parcour maakt.

www.expeditiedoggerland.nl check onze website en instagram: **@expeditiedoggerland**